

Ex Candore Decus
Gregorius Christianus
Comes ab Haxthausen
G. Winckler del. et Sculp. Fridricswærk 1772.

Stormectigste/ Høybaarne Førstis oc Herris/ Her Christians den Tredie/ Danmarckis/ Norgis/ Wendis oc Gottis Konges etc.

Recess: Offuerseet/ oc met ny Artickle forbedrit/ Paa Koldinghuss/ Aar etc.

M. D. LVIII.

Prentet i Kiøbenhaffn/ Aff Matz Vingaard.

1590.

Cum gratia & Priuilegio Regio:
S: Q: M:

WI Christian den Tredie / met Guds Naade / Danmarckis / Norgis / Wendis oc Gottis Konge. Hertug vdi Slesuig / Holsten / Stormarn oc Dytmerschen. Greffue vdi Oldenborg oc Delmenhorst. Giøre alle vitterligt / at wi forfare / at de Recesser som wi haffue ladet vdgaa / Siden Wi met vore Elskelige Rijgens Raad lode vdgaa den Recess Aar M. D. xlvij. Vdi vor Kiøbsted Kiøbenhaffn / Samme Recesser haffue giort hos vanuittige Herritzfogeder oc Dommere besuering / fordi at de icke kunde vide dem der effter at rætte. Der for haffue wi nu met vore Elskelige Danmarckis Rigis Raad / som nu her hos oss tilstæde ere / Som er Johan Frijs til Heslager / vor Cantzler / Her Otte Krumpen til Truidzholm / Marsk vdi vort Rige Danmarck / Her Mogens Gyldenstierne til Stiernholm Riddere / Byrge Trolle til Lilleø / Oluff Munck til Tiussel / Erick Krabbe til Bustrup / Antønnis Bryske til Langsøe Rijgens Cantzler / Jørgen Lycke til Offuergaard / Eyler Rønnow til Huitkeld / Hans Bernekow til Bircholm / Niels Lange til Kiergaard / Holger Rosenkrantz til Boller / Her Lauge Brade til Krogholm Ridder / Jffuer Krabbe til Østergaard / oc Herloff Trolle til Hilleriszholm. Dragit samme Recesser alle vdi denne effter-

15

efftersereffne Recess / huilcken Wi met Forneffnde vore Elskelige Danmarckis Rigis Raad / Nu haffue beuilliget oc samtyckt / som her effter følger. Oc hues denne Recess icke forklarer / Da skal mand rætte sig effter Lowen / Dog skal den Recess som wi met vort Elskelige Danmarckis Rigis Raad / Prelater / Adel / Kiøbstedsmend / oc Bønder / haffue ladit Beseglet oc vdgaa / her met vere wforkrenckit vdi alle Artickle som her vdi icke beneffnd ere.

I. At

I. At Kongen skal elske Gud/ oc hielpe huer Mand til Low oc Ræt.

FOrst ville oc skulle wi Christian Konge til Danmarck oc Norge etc. Vere plictig offuer alt/ at elske oc dyrcke den Almectigste Gud/ hans hellige rene Ord oc Lære: Oc styrcke/ formere/ fremdrage handthaffue/ beskytte oc beskerme det til Guds ære/ oc den Christelige Trois forøgelse/ oc Religionens forbedring/ aff vor mact oc formue. Dißligest skulle wi holde menige Rigens Raad/ Adel/ Kiøbstedsmend/ Bønder/ oc menige Rigens Indbyggere/ oc huer serdelis/ ved Low/ skel oc Ræt/ Friheder oc Priuilegier/ oc ingen aff dem at wforrætte vdi nogen maade/ effter den Receßis lydelse/ som wi dem Sorid haffue. Oc skulle wi/ alle oc huer besynderlige/ aff vort Kongelige Embede/ for offueruold beskytte/ beskerme oc handthaffue.

Oc skal Danmarckis Rigis Raad/ samtligen oc huer besynderlig/ vere forplictet at

hielpe met Kongen/ at forbedre oc til rætte forsuare alle Encker / Faderløse Børn / oc dem som ey haffue rette Lauge verie. Dissligest alle andre hielpeløse Folck / saa huer den fattige/ saa vel som den Rige maa nyde det Low oc Ræt er.

2. At Adelen skal vere plictig/ at vere Kongen hørig oc lydig/ oc tiene met Heste oc Harnisk / oc affuerie Kongens oc Rigens skade.

Item / efftersdi Kongen skal vere plictig at hielpe huer Mand Low oc Ræt / oc beskerme hans Land oc Rige for offueruold oc mact / Da skal oc hans Raad/ oc Adel / vere forplictet / at vere Kongen hørig/ lydig / oc bistandig / oc dem lade bruge imod Kongens / oc Rigens Fiender / ihuor behoff giøris inden Rigit / met Heste oc Harnisk / oc egit Liff / paa egen tæring / efftersdi huer Adelsmand / som frijt arffue gods haffuer/ er skyldig at voffue sin Hals for sin Herre oc Konge / oc Fæderne Rigis frelse / oc Landsens fred. Dog skulle de icke vere plictige at brugis

brugis vden Riget/vden Kongen selff personlige drager met / oc da skal hand vere plictig at holde dem vden deris skade / effter gammel seduane. Dog det forbund imellem Riget oc Førstedømmet vforkrencket.

End sidder nogen hiemme vden forloff eller tilbørligt forfald / da skal Rigens Raad vere forplictet ved deris Eed/at Dømme hues den er falden til Kongen / effter hans effne oc leylighed. End hender det trende sinde / da kiøbe sin Frelse igen aff Kongen.

Oc skal Danmarckis Rigis Raad oc Adel/ nyde oc beholde altid her effter/ Hals oc Haand met alle Kongelige sager/ met deris eget gods oc tienere/saa friit som Kongen haffuer offuer Kronens tienere/ oc Kronens gods. Oc ey besuæris aff Kongen / Fogeder eller Lænsmand i nogen maade / vndertagit at føre Kongens oc Dronningens Fadeburd / naar de drage Personlige igennem Landit. Eller oc saa skeer/ at nogen aabenbare Feyde komme paa Riget / Da skal dog Kongen ingen besuæring legge paa Adelens tienere/ vden det skeer met menige Danmarckis Rigis Raads samtycke.

3. Huor-

3. Huorledis om de Hellige dage holdis skal / som Ordinantzen vduiser.

FOrst / Efftherdi stor vskickelighed holdis her vdi Riget / met Ting at holde / oc anden bestilling oc Arbeide / at tage sig faare / paa de Høytider oc hellige Dage om Aaret / som er vdi vor Ordinantz / som wi om Religionen haffue ladit vdgaa / indskicket at skulle hellig holdis / Da ville wi at her effter / ingen Tingdage / taarffue dage / eller andet arbeide skal faare tagis / offuer alt vort Rige Danmarck / paa anden oc tredie Paaske dag Sammeledis paa anden oc tredie Pintzedag / vor Herris Himmelfards dag / oc om Jule helligt skal oc holdis effter gammel seduane. Oc skal icke heller nogle Ting eller taarffue dage holdis eller besøgis / de tre næste dage for Paaske dag. Fordrister sig nogen til her imod at giøre / da skal hand vere falden / til sit Herskaff for huer sinde hans brøst saa findis / iij. Marck Penninge.

4. Jngen

4. Jngen skal vdtappe Brendeuin eller nogen anden Drick/ om hellige dage/ før end Middag.

SKulle vore Fogeder / Embitzmend oc disligeste Borgemester/ Raadt / oc Byfoget / haffue flitige tilsiun/ at de dage som Hellige ere budne vdi vor Ordinantz/ holdis. Oc huem der imod giører / bliffue tilbørligen straffet. Icke skal heller tilstedis at nogen Drick fal holdis / eller vdtappis / enten Brendeuin/ eller nogen anden Drick paa nogre dage som Hellige ere budne/ før end Middag / paa det ingen der met skal holdis fra Predicken / oc anden Gudstieniste at besøge vdi Kircken. Fordrister sig nogen her imod at selge/ eller vdtappe / enten Brendeuin eller anden Drick/ paa forneffnde Hellige dage før Middag/ som før er rørd / Da skal den samme/ Vin eller Drick vdtapper/ haffue forbrut hues hand haffuer met at fare / oc den samme som Dricken kiøber / straffis aff sit Herskaff som vedbør / paa hans iij. Marck Penninge. Men der som Borgemester / Raad eller Byfoget seer igiennem Fingre / at sligt skeer / eller

findis forsømmelige/ oc lader icke straffe der effter/ da bøde sex Marck Penninge til Kongen/ oc settis aff sit Embede.

5. Huorledis Kongens steffninge skal forkyndis.

OC huilcke som met Kongens steffninge skulle steffnis / De skulle lougligen steffnis/ vdi deris egen neruærelse/ met vidnisbyrd/ saa de det selff høre som steffnis/ oc haffue saa lang tid effter leylighe-den at de kunde møde. Oc end om den steffnis/ icke vil lade sig findis / oc er dog inden Landit/ oc vden Loulig forfald / Da skal den som steffne vil/ lade steffningen læse oc forkyndis for hans brofiel met vidnisbyrd trende sinde/ oc to dage imellem huer/ oc giffue det hans Folck tilkiende / saa mange hand kand fange ved at tale/ oc da stande det for fulde. Oc huilcken som der offuer/ sidder samme steffninge offuerhørige / foruden Loulig forfald / oc det nøgactige beuiser/ vdi de sager som bør at steffnis for Kongen/ da haffue hand tabit Sagen/ til saa lenge hand vil møde. Men huilcken som steffner en anden/ enten for Kongen eller andre tilbørlige Dommere/ oc hand huercken selff/ hans

fuld-

fuldmyndige / eller hans Louglige forfald mø-
der/da haffue i lige maade tabit Sagen til den
steffnis Louglige igen/ oc giffue der til hãs gien-
part sin beuijslig kost oc tæring igien. Oc skal
ingen mue steffnis for Kongen for de Sager/
som bør at steffnis oc dømmis til Herritz ting/
oc til Lands ting/før end Dom er gangen.

6. Om Herritz Fogeder at sette.

Item / skal Kongens Lensmend
skicke dem vberøctede Danne-
mend til Herritz Fogeder / som
skulle skicke huer mand Loug oc
Ræt vden vild. Giør Herritz-
fogeden nogen vræt / da skal hand affsettis/
oc suare selff sine gierninger.

7. Om Dommere Eed.

Skal saa holdis / at Rigens
Raad / Embitzmend / Rigens
Cantzler / Landsdommere /
Borgemestere / Raadmend oc
Byfogeder som nu ere / eller
kommendis vorder / skulle suerie Kongen en
Eed. Oc Herritzfogeder skulle suerie Kongens
Lensmend en Eed/ vdi form som her effter føl-

ger. Jeg N. loffuer oc tilsiger / at ieg vdi de Sager som mig forkommer / huad heller de ere Liff / Gods eller ære anrørendis / at ieg vil dømme der om Retfærdeligen / oc icke vdi nogre maade ansee Vold / mact / frendskaff / venskaff / Gunst eller Gaffue / Had / Affuind eller Nijd / Men ald eniste vil haffue Gud oc Retfærdighed for Oyen / oc dømme Retfærdeligen effter Loug oc Ræt / oc hielpe huer til rætte / saa vel den Fattige som den Rige / den Edel som den Wedel / saa vel den vdlendiske som den Indlendiske. Jeg vil oc icke før / eller siden effter at Dom affsigis / hemeligen eller obenbare / tage eller anamme eller opbære / formedelst mig selff eller nogen anden / nogen gifft / skenck / Guld / Sølff / Penninge eller pennings verd / formedelst huilckit nogen part maatte sin Ræt vorde forkrencket for / saa sant hielpe mig Gud oc hans hellige Ord.

8. At ingen kaldis fra Herritzting / Landsting / eller Rigens Cantzler før end Dom er gangen.

JTem / skal Kongen icke heller mue drage nogen fra sit Herritz ting / eller Lands ting / met sine Breffue / icke heller

heller fra Rigens Cantzler/ Icke heller skal nogen skiude sig fra sit Herritz ting oc Lands ting / før end Dom er gangen. Men huilcke Sager som bør at forfølgis til Herritz ting/ skulle did steffnis / oc tage Dom der paa beskreffuit. Oc naar nogen ey vil nøyes met Herritz tings Dom / da mue de steffne Herritz Fogeden met samme sin Dom / ind til Lands ting/ oc der tage Dom for dem beskreffuit / oc der som dem tyckis at dem icke vederfaris ræt/ Da mue de indsteffne Lands tings Dom/ met Landsdommeren for Kongen oc Danmarckis Raad / dog at de haffue tilforn for dem baade Herritz tings Dom/ met Lands tings Dom beskreffuit. Oc skulle alle Domme som affsigis til Herritz ting / Lands ting / Bircketing / oc vdi Kiøbstederne eller anden steds/ giffues rætteligen oc klarligen beskreffuit/ met begge parternis beuisning/ saa mand nock kunde bliffue berættit aff samme skrifftelige Domme / huor Sagen sig forløben er / naar den kommer ind for Kongen oc Raadit.

Kommer oc nogen ind for Kongen met nogen Sag/ paa huilcken de haffue icke baade Herritz tings Dom / oc Lands tings Dom

met dem/ Da reyse de til forgeffuis. Vdi lige maade skal holdis til Bircketing / Byting / oc paa Raadhuss vdi Kiøbstederne.

Item / Steffner oc nogen Sandemend/ Neffning / Rebsmend / eller nogen Dommere/ oc de bliffue funden quit / Da skal den dem steffner / være plictig igien at giffue dem deris tæring / som de haffue giort paa Veyen frem oc tilbage / til deris egit igien.

9. Om wretfærdige Domme.

HVor nogen Dommere giffuer nogen wretfærdig Dom vd / oc det skeer for hand icke er ret vnderuist i Sagen/eller oc Sagen er hannem vrangt forført/ eller oc hand haffuer det giort aff vanuittighed / Da skal hand igien giffue/ den Sagen er anrørendis hues beuislig skade/ kaast oc tæring/ hand der paa giort oc lijd haffuer. Kand der oc befindis oc beuisis at Dommeren haffuer tagit gunst/ Gaffue/ vild eller frendskaff / for Rætten/ Eller Sagen findis saa klar/ at hun icke kand regnis for vanuittighed / eller vrang

vnder-

vnderuiſning/ Da ſkal den der for affſettis/ oc ey ſidde mere vdi Dommeres ſted/oc bøde imod Bonden ſkaden igen / oc Kongen ſiden hues igen offuerbliffuer aff hans boeſlaad.

10. Huilcken ſom giør Dommeren wliud paa Tinge.

HVilcken ſom findis enten paa Tinge eller for Dom / oc giør Fogeden eller Dommeren wliud / met roben / buldren / eller bangen / eller oc banden / eller giffuer Dommeren eller ſin genpart nogen ſkends ord/ naar de ſide Dom/ oc er Dommeren eller Fogeden wliudige for / icke vil giffue platz oc rom paa Tingit/ de delis/oc bøde imod Dommeren iij. Marck/ oc imod deris Herſkaff iij. Marck danſke. Oc huer mand ſom ſuer oc bruger Guds nafn forfengeligen til Tinge eller for Dom/ſkal vere plictig at giffue en Skilling for huer gang hand ſaa ſuer/oc de to huide ſkulle til næſte Hoſpital/ oc Dommeren ſkal haffue den tredie huid / for hand ſkal opkreffue dem / oc huer ſom ſaa ſuer / ſkal ſtille Dommeren til freds / før end hand ganger

aff

aff Tingit/eller haffue forbrut iij. Marck pen-
ninge/ halffdelen til neſte Hoſpital/ oc halff-
delen til Dommeren oc Scriffueren.

II. Alle Breffue ſkulle Regiſteris ſom vdgiffuis paa Tinge oc paa Raadhuſſ.

ITem / ſkal huer Ting ſcriffuere haffue en Ting bog/ vdi huilcken hand ſkal indtegne alle Domme/ Skøde Breffue/ vidner/ oc alle an- dre merckelige breffue/ ſom gaar til Tinge vdi hans tid / met ſamme Breffs dato. Oc naar ſamme Scriffuere døer eller vdi andre maade ſkillis ved Tingit / da ſkal den Bog indleggis vdi fierings Kircke / eller Landekiſte vdi huert Herrit/ eller vdi anden god foruaring / paa det huer kand forfare om behoff giøris / hues tilforne forhandlit er. Findis oc nogen Scriffuere eller andre at for- falſke ting Bogen / da ſtraffis der for ſom en Falſkener. Sammeledis ſkal vdi lige maade Regiſteris alle Breffue ſom vdgiffuis for Borgemeſtere oc Raad vdi Kiøbſtederne/ oc ſamme Bog foruaris paa Raadhuſet.

12. Huem Hiemmel maa være.

HVo som Hiemmel vil vare til Tinge eller i nogen Ratter-gang / paa sine egne oc sit Her-skafts vegne / oc vil der met dra-ge andre fra sin Ræt / Da skal den som saa hiembler / strax personligen stande i samme sted / vnder samme forfølling / oc lide oc vndgielde hues Lougmaal vdi samme Ræt kand forfølgis / paa det ingen Mands rætte deel skal spildis. Oc skal ingen hiemmel staa for fulde / vden den der vederhefftig er / eller fuldmyndig aff den der bør at suare der til met rætte. Jngen skal heller fremskicke sit hiemmels Breff til Tinge / vden hand sender det bud der hoss som fuldmyndig oc mectig er / strax at skul-le gaa vdi Rætte som forscreffuit staar.

13. Huorledis Dømmis skal paa Tyffue eller andre som deris Liff haffue forbrut.

NAar nogen Mand / enten Tyff / eller nogen anden Vgiernings Men-niske skulle Dømmis til Døde / enten vdi Kiøbstederne / til Herritz ting / eller Bircke

ting. Da skal Fogeden tage til sig de beste Tingmend / oc selff met dem være plictig at Dømme til eller fra. Oc ey tilneffne andre Doms mend offuer hannem / som her til skeed er. Oc skal Fogeden giffue begge parterne samme Dom beskreffuit / vnder sit egit oc samme viij. beste Tingmends Indsegle / at antuorde begge parterne Dommen beskreffuit / om de den begere. Oc skal huert Herskaff vj. dage tilforne tilbiude den som rættis skal / at ville skicke hannem Presten / som skal giffue hannem Sacramentit / oc vnderuise hannem sin Siels salighed / om hand det haffue vil.

Item / vdi Kiøbstederne skulle Borgemester oc Raad være plictige vnder deris xl. Marcks sag / at sidde Dom met Byfogeden / naar nogen skal Dømmis til døde / oc vdi lige maade giffue bescreffuit som før er rørt.

14. For alle Tings vidne skal giffuis varssel.

Skulle ingen Tings vidne effter denne dag vdgiffuis offuer alt vort Rige Danmarck / enten til Herritz ting / Lans ting / Bircke ting eller Byting / som geller paa nogen Mands ære / Lijff eller Eyendom /

dom / vden den det paagielder bliffuer der til Lowligen kaldit / oc fanger varssel / eller oc er selff til vedermaals ting.

Men findis nogensteds trætte / imellem reens brødre / eller boels brødre / vdi Byer eller anden steds / for afferie eller affslet / vdi de marcke som rebt ere. Da skal den som paaklager mue tage aasiun / oc giffue hans genpart varssel som skaden haffuer giort / oc fange det bescreffuit / endog hand icke giffuer hans jordrot varssel / oc siden tale den til met Lowen som hannem haffuer afferiet eller affslagit.

15. Om Vidne imod Vidne.

ITem / om der oc findis nogen tid Vidne imod vidne / oc vdi en sag. Da skal Dommeren grandgiffuelige grandske oc forfare / alle de vidnisbyrd paa baade sider / oc Dømme effter de som rætuise kand kendis / men de som twretferdige findis / forfølgis der for som her efterfølger. Oc der som nogle aff parterne skiude paa andre vidnisbyrd oc beuisning end hand da tilstede haffuer / Da tilstedis hannem saa megit som Lowen

vduiser / dog icke vden en tid / oc skal da neffnis huad vidnisbyrd hand paa skuder.

16. Falske vidne skulle optegnis / oc huad deris straff skal være.

NAar vidne gaa til Tinge eller andersteds for Dom / da skal Dommeren fremkalde dem som vidne skulle bære / oc de skulle suerie met opragte Fingre / at de vilie sige sandingen. Oc skal Dommeren formane dem huad straff der skal efterfølge / der som de vidne løyen: Findis der nogen at vidne obenbare løyen met sin fri vilie oc ræt forsat / saa mand kand kende at hand vandt løyen / Da straffis hand paa sine to Fingre / oc hans boeslaad være forfalden til sit Herskaff / oc aldrig faa opreisning igien.

Men om Sandemend / Eyer / Neffninge / Oldinge / oc neffnings toug / Der om straffis effter Lougen. Oc naar slig falske vidne kommer for Dommeren vdi Rætte / oc bliffue feldt / Da skal Dommeren være forplictit at lade Scriffueren tegne / oc scriffue vden paa samme vidne som feld bliffue / oc Dommeren at

at forskicke samme vidne/ met deris Naffn som felde bliffue/ til Lensmanden/ vdi hues Leen de vdi ere/ Oc Lensmanden skal neste ting der effter lade dem forkynde til Herritz ting som felde ere / oc der straffis de som forscreffuit staar. End døller Dommeren eller Scrifueren met nogen/ bøde iij. Marck til bonde sagen/ oc iij. Marck til Kongen.

17. Alle ere felde som vidner effter den Mand/ som icke vidne maa bære.

Jtem / vidner noger Mand paa Tinge/ vdi Loug/ eller vdi Tings vinde / der laugsøgt er/ eller vdi andre maade feld er til sine iij. Marck / Vidner hand først / da ere de alle felde der hannem vidne efter / endog hand vidner sandingen / Men vidner hand sidst/da felder hand ey vden sig selff.

18. Vdedisk Mand maa ingen Mand vidne til skade.

Jtem skal ey heller nogen Vdedisk Menniske / eller nogre andre som foruunden ere for nogen swærlig Sag / Tyffue/

Forrædere / Troldkarle / eller Troldquinder / staa til troende / enten vdi vidnisbyrd / eller vdi andre maade / ehuad de ville sige eller vidne paa nogen.

19. Ingen skal pineligen forhøris før end hand er dømt.

Item / skal ingen pineligen forhøris / vden den er tilforn foruunden til døde / for nogen vgierning.

20. For huad Sag Low maa giffuis.

Skal ingen findis til Low for nogen momme sag. Men siger nogen Mand / anden nogit til vdi Kruhuss / Møllehuss / Smedehuss / eller andensteds vdi slig forsamling / da maa den der sigtet er / steffne den anden til Tinge for slig snack oc saffn / vil den da det icke bestaa / oc ey er beuisligt / eller siger sig at vide der ingen skiel til / andet end hand haffuer hørt løst Folck saa sige / da skal Fogeden finde hannem Lowløs hiem igen.

Sigter oc den ene den anden for nogen wærlig Sag til Tinge / for Dom / eller vdi nogen

gen anden forsamling / oc det icke kand beuisis hannem offuer / da delis den det sagt haffuer derfor som en løgnere.

Fordrister nogen Dommere her imod / eller imod Lowen / at finde nogen til Low / Da straffis der faare som vedbør / oc oprætte den som low giffuis imod / sin kaast oc tæring oc skade igen / oc vere vdi Herskaffs minde der for.

Skal Dommeren eller Herritz Fogeden giøre Kongens Lensmend / vdi hues Læn de ere / Aarlige regenskaff / met klare Register paa alle deris naffn som Low haffue giffuit huert Aar / Disligest paa alle deris Lowsmend / oc Low høringe / oc skal antuordis Kongens Lænsmand fra sig samme Register oc regenskaff.

21. Huorledis holdis skal / naar Manddrab skeer.

HVor nogen Kiøbsteds Mand eller Bonde giør nogen Mandrab / oc det icke skeer aff vaade eller nøduerie / oc Manddraberen gribis / bøde liff for liff / oc hans Hoffuitlaad være forbrut / halff til den dødis næste Arffuinge / oc halff til hans her-

Herskaff/ oc Mandraberens slect der met være quit for ald ydermere feide/ oc ey besuerges met nogen ydermere bod. Oc der som saadan Manddrabere / oc hans metfølgere vndkommer/ da skal Sandemend eller neffnd der om skillie/ oc ey boed førre der for festis. End festis boed før/ end Lougligen suorit bliffuer/ Da skal samme boed være forbrut til den dødis Herskaff / oc hand skal være plictig det at forfølge/ Oc sueries Manddraberen da fredløs met Rætte / oc efftermaals Mandklager det for Kongens Foget eller Lensmand / Da skal hand lade randsage oc spørie effter hannem/ offuer alt sit Leen paa Kongens/ oc lade rætte offuer hans Halss / huor hand hannem der effter kand betræde paa Kongens. Oc vdi lige maade skulle Adelen naar de tilsigis aff Saguolderen / være forplictig at søge ot straffe offuer Mandraberen paa hans Halss/ om det er aff deris Tienere / oc icke tage der Gunst eller Gaffue for. Oc vil Adelen icke straffe deris Tienere / som bliffue suorit fredløs for Manddrab / oc er tilsagt der om / da maa Lensmanden vdi hues Leen det er vdi/ gribe dem oc lade straffe der offuer som forscreffuit staar.

Vil

Vil oc icke Kongens Fogeder straffe Kongens Tienere / som bliffue suorit fredløs for Manddrab / Da maa den som jordrot er til den Gaard som den i bode eller vdi vaar som slagen bleff. Oc hans Hoffuitlaad være forbrut / som forscreffuit staar / oc Manddraberens slect der met at vere vden feide. End rømmer Manddraberen oc flyer / saa hand ey kand opspøries eller betrædis / oc sueries fredløs / Da bøde hans slectinge til den Dødis Frender / rette Landebod effter Lowen / Oc der met vere angerløs for feide / oc hans Hoffuitlaad være forbrut til hans Herskaff.

Men findis oc beuisis Manddrab at vere giort aff vaade oc nøduerie / oc Manddraberen sueris til bod / oc bliffuer til stede / Da bødis trende atten marck Penninge effter Lowen / oc icke mere / oc gielde huer til bod som hand vdloffuer / oc Manddraberen oc hans slect vere der met vden feide / oc Kongens Lensmand skal vere plictig / at liuse Kongens fred offuer hannem til Tinge.

End fordrister den Dødis slæct at feide / eller feide lade Manddraberen / eller hans Kiøn her offuer / Da skal huer aff dem som saa giøre / bøde xv. Marck penninge til Kon-

gesagen / oc haffue forbrut den bøder de skulle hafue.

22. Huilckit Husfred oc Gaardfred er.

HVilcken Mand der far met raadt Raad/til anden Mands Hus eller Gaard / oc dræber hannem i sin egen Gaard/ eller Hustru/ Hion eller Gæst som der er indbøden/ da er hand fredløs der for/oc alle de met hannem vaare vdi fær oc følge/ om det bliffuer til Tinge kiært/oc forfuld effter Lowen/ oc bliffuer drab da suoren met Ratte/ da falde halff hans Hoffuitlaad / vden Jord/ til den Konge sagen haffuer / oc anden halffdelen/til den/ Bonde sagen haffuer.

End hambler hand/eller saarer/eller vdi andre maade met raadt Raad wførmer Hosbonden/ Hustruen/Hion eller Gæst/da er det Husfred / Oc da bøde offuer andet Lowmaal oc Rætte bøder/ xv. Marck penninge til Konge sagen/ oc xv. Marck penninge til den skaden fick/ oc maa hand før end hand kiærer Husfred oc Gaardfred / forfølge andre hans Lowmaal huad ved hannem er brut til sin

rætte

rætte bøder effter Lowen/ oc haffuer end da sex Vgers dag at kiære Husfred.

23. Huorledis Tingfred oc Kircke-fred kand brydis.

Hvilcken Mand som findis enten paa Tinge/ vdi Kircker/ Kirckegaarde/ enten til Herritzting/ Landsting/ Bircketing/ Byting/ eller nogen andensteds/ som Dom oc Ræt settis/ tager til verie/ høder eller truer nogen Mand met vred hu/ eller veriende Haand/ oc det er beuisligt/ endog hand ingen skade giør/ bøde til sit Herskaff X. lodt purt Sølff/ for huer sinde hans brøst saa findis. End hugger hand eller sticker til Blod vide/ oc saa at saart vorder/ Da bøde hand for Saarit som Lowen vduiser/ oc der offuer til sit Herskaff xx. lodt purt Sølff. End slaer hand pust eller næffne hug/ staffs hug/eller i nogle andre maade/ da bøde hand der for effter Lowen / oc til sit Herskaff x. lodt Sølff/ for Tingfred oc Kirckefred.

Skeer drab paa Tinge/ oc vorder Draberen greben/ ved ferske Gierninger/ da miste

 hand

hand halssen / oc hans boeslaad at vere forbrut/ halffdelen til dens Arffuinge som dræben vorder/ oc halffdelen til sit Herskaff / om det icke skede aff vaade eller nøduerie. End findis tuil i nogle maade / da skulle sandemend eller Neffninge der om skillie. Ere de oc flere om gierningen / da bøde Hoffuitmanden xl. Marck penninge / oc metfølgerne huer halff saa megit / halff parten til den Dødis arffuinge / oc halff parten til sit Herskaff.

Oc skal Tingfred oc Kirckefred regnis / fra mand drager fra sit Huss / ret veien til Tinget eller til Kircken / oc siden fra Tinget eller Kircken / oc ret veien hiem til sit Huss igen. Dog at hand ey tager aff veien eller andre sysslе for.

24. Huorledis Hussfred / Gaardfred oc Kirckefred / skal forfølgis / oc huad straff der for bør.

OC skal Hussfreds / Gaardfreds / oc Kirckefreds brøde / saa forfølgis / At paa det første Ting skal liusis / oc kiæris. Paa det andet skal Herritz-

ritzfogeden selff neffne xij. de bæste wuilde Herritzmend/ som da til Tinge ere/ saa vijt som det skee kand effter leiligheden/ oc siden til det tredie Ting der om skillie. Dog skal ey tilneffnis ens obenbare wuenner. End skillies de da at/ da stande det de fleste giorde/ vden de bliffue rettelige felde/ Den samme Low er oc om de suerie alle it. End kiærer hand icke inden sex Vger effter det andet hans Lowmaal er gangit/ Da døllie den for Sagen er/ met xij. Mend gilde oc geffue/ End vidis nogen mand slig gierning/ oc døllie hand/ da verie sig met Herritzneffn som forscreffuit staar/ oc den Sagen forfølger skal dog icke delis for løgnere. End falder hand at Lowen/ oc drabit er/ da haffue hand dags rom oc natte frest at rømme/ Men vorder hand siden greben/ da gange det paa hans halss. End er hand falden for flere Lowmaal/ oc er drabit/ da bøde som forscreffuit staar. End vorder nogen mand draben/ der saadan gierning vil giøre/ oc det nøyactig oc skellige beuisis kand/ da haffue hand hiemme gield/ oc ligge paa sine egne Wercke/ oc bøde derfor huercken til Konge sagen/ eller til nogle andre.

25. Voldførsels bøder.

Item / skal ingen bøde for Voldførsel effter Marckeskiel tal/men det regnis for it vold / naar nogen voldføris / oc icke for mere eller flere vold / som det haffuer verit aff gammel tid.

26. Den som feld bliffuer til xl. marcks Sag/ haffue sex vger at rømme/ eller at bøde.

Worder nogen Mand feld til xl. marck Sag / der ey haffuer fuldt ved at hette/ eller anden Sag som hannem bør at bøde for / saa som hand bærier nogen Mand / Saarer eller røffuer / da skal hand haffue sex Vgers dag/ effter at hand er Lowfeld paa Tinge / enten at bøde eller at sette borgen/ giør hand huercken inden sex Vgers dag/da far hand som andre Fredløse Mend.

27. Om Sandemend at de icke mue suere om Eyendom.

Item/ skal Sandemend / Neffninge eller Eyermend icke heller suere om eyen-

eyendom effter denne Dag/ Men huo som vil dele om eyendom / hand det forfølge som eyendom bør at delis/ til Herritzting / Landsting / oc for Rigens Cantzler / oc vinde først grunden oc eyendommen / før end hand bruger Sandemend/ Eyermend eller Reffning/ vndertagit Herritzskiel oc Marckeskiel / da beholder huer effter Lowen/ stuff oc seerkiøb offuer marckeskiel / Oc hues egendel/ eller fællit/ hannem er tilfalden til Arff / Dog Sandemend haffue sorit. Oc naar nogen Mand klager paa Marckeskiel / der som ey er minde til/eller findis Sandemends Breff/at tilforn er giort oc sorit Marckeskiel / som Lowen vduiser/ oc ey heller findis Steen eller Stabel/ da skal den som paa klager/ giffue alle Laadseyerne/ oc Jordeyerne varssel til deris Huse viij. Dage tilforn / før end hand kalder paa Sandemend/ om hand er i det Herrit. Eller oc xiiij. dage/om hand er vden Herrit/oc inden Lands / Men er hand vden Lands/ da giffue hannem sex Vgers varssel tilforn. End haffuer hand ingen steds Brofiel her vdi Riget/ da giffue hans Bende varssel / der paa Boligit boer/ der som træten er / effter som forscreffuit staar.

Skal

Skal oc ingen effter denne dag / findis til Low oc Lawhefft / vden hans genpart fanger lowlig varsel / som forskreffuit staar / eller er selff til vedermaals Ting.

Skulle oc icke Sandemend / Neffninge / eller Oldinge suerie / imod Low oc Lawhefft / imen de ere ved fuld mact / oc wfelde. Oc der som Sandemend / Neffning / Eyermend / eller Oldinge / suerie nogen Mand til skade met wrette / Da skal Landsdommeren haffue mact / om det aff hannem begæris / at opstæffne bæste Bymend / om dem mue felde om de haffue giort wræt.

Oc skal Sandemend / Raffnsneffnigs / oc Oldingers fald / vere til Bonden dem felder / iij. marck penninge aff huer dem / oc siden deris boesłaad imod deris Herskaff.

Sameledis skal holdis om Low oc Lawheffder / Dog at de Lowe oc Lawheffder som Riddermendsmend haffue giort / de steffnis ind for Kongen oc Rigens Raad / oc ey andensteds / Thi ingen enten Lands Dommere eller nogen anden / maa dømme paa nogle de Sager som gielder nogen aff Adelen paa deris liff eller ære / vden Kongen selff / met menige Danmarckis Riges Raad.

28. Huor-

Huorledis Marck oc Eyendomme skal rebis.

SKal ingen forbiudis / Skow / Marck / eller Eyendom / effter Lowen at kalde til Rebs / endog Kronen eller Kircken haffuer der laad oc deel vdi. Dog om Marckerebninge skal saa holdis som her effterfølger. Først naar nogen Laadseyere vdi nogen By finder sig at haffue brøst / enten vdi Marck / Skow / eller Eyendom / Da skal hand sig bekiære til Tinge / som Lowen vduiser / Oc før end der melis Reb paa nogen Eyendom / Da skal Fogeden først neffne viij. wuildige Lowfaste Herritzmend / Som skulle paa en beneffnd tid oc dag der effter komme paa samme Eyendom som Rebis skal / oc tilforne giffue hans genpart varsel til deris Hus / oc dissligeste alle Mend som ere vdi den By boendis / som samme Eyendom tilligger / At de ere der hos / Oc skal der grandskis oc forfaris om den der klager / haffuer slig brøst / at der bør at gange Reb eller ey / oc det skulle de vinde paa næste Tingdag. Findis der da slig brøst at Reb skal gaa / Da skal Fogeden oc de

oc de viij. Herritzmend som bliffue vdneffnd/ til siuns Mend/ Først offuer alt giøre deris flijd at fordrage oc tilfrids stille den som brøst haffuer/ met Laadning eller vdleg/ aff den som mere haffuer/ paa det at alle eyere icke skulle fange skade aff Reb / oc huor icke anderledis kand forligis/ end Reb skal mælis / Da huor fierding findis paa Marcke/skal Rebis effter fierding/oc huor boel er/skal Rebis effter boel/ huor Otting er skal Rebis effter Otting/ Saa skal oc være om tolting/ fierding eller quarter / Oc huor saa findis at gribe jord er/ som tilforne icke haffuer verit lagt/ enten vdi boel / Fierding / Otting/ eller Marck-sølffs jord / den Rebis effter gammel Land-gield oc skyld.

Oc naar nogen Reb mælis paa Marcke/da skal Rebsmend vere plictige vnder deris faldsmaal / at komme paa Marcken den dag Fogeden haffuer dem forlagt / saa tilige som Soel gaar op / oc da begynde deris Rebning/ oc skulle saa Rebe til Soel gaar ned/ oc forfølge saa deris Rebning vden forhaling eller affladelse/ dag fra dag / til de haffue Rebt Marcken altsammen / paa det ingen Bonde

skal

skal besuæris / met slig wnyttig / forderffuelig Kaast oc Tæring / som her til skeet er.

Oc skal Eyermends fald / oc Rebsmends fald vere xv. marck penninge til Bonde sagen / oc saa megit til Konge sagen.

29. Ingen maa bruge fællitz eyendom mere end hans fællig taal.

HVor fællig findis / da skal huer-cken Kongen / Adelen / Bonde / eller nogle andre / bruge fællig vdi Skow Marck / Fægang eller Fiskeuand / met Fiskeri / Olden Suin / Skowhug / eller anden bru-gelse / ydermere end huer sin laad oc deel kand taale. Dog saa at paa de fælligs Skowe vdi Falster oc Laaland liggendis / som Kronen haffuer Laad oc deel vdi / skal ingen sla stort Vild vden Kongen / eller andre paa hans vegne / vden det skeer met Kongens tilladelse.

Huilcken som vil haffue fælligs Skowe deelt oc partet / hand skal da mue kræffue dem til Rebs effter Lowen / oc Rebis saa som forscreffuit staar.

30. Ingen maa hugge vdi wskiffte Skowe.

VIndis Skowe som flere end en laadseyer er til / oc ere de wskiffte / da skal slige Skowe effter denne Dag / vere vdi fred / oc intet huggis der vdi / enten aff Laadseyerne / eller andre / før end samme Skowe bliffue saa skifft oc Rebt / at huer veed huor sin laad kand falde. Vil siden nogen eyer hugge / da hugge paa sin egen part / fordrister sig nogen her imod at hugge / eller hugge lade vdi wskiffte Skowe / enten laadseyer eller andre / Da maa huer laadseyer som haffuer laad oc deel i samme Skowe dele der for / lige som det vaare huggit vdi hans ennemercke.

31. At Adelen nyder frijt Fiskeri / oc Aale gaarde for deris egen grund.

ITem / maa oc skulle Danmarckis Riges Raad oc Adel / nyde oc beholde deris frij Fiskeri / for deris egen Grund / dißligest Fiskegaard / Fiske boder / oc anden

anden Fiskeri/som de aff Arilds tid / oc besyn-
derlige vdi Kong Hansis tid haffue hafft.

Item / skal huer maa nyde Aale gaarde for deris egen Grund / vndertagit i de Fiorde/ som Kronen oc den menige Mand haffue skade aff.

32. Huorledis Adelen maa bruge deris handel met Sildefisket/ oc staald Oxene.

Vil oc nogen aff Adelen besøge Sildefisket / oc der bruge sin næring/ da skal det oc vere Adelen wforholdit/Efftersi det tilladis Fremmede oc Vdlendiske/ oc mue bruge deris fordeel der at salte. Skal det oc vere Adelen wforbudet oc friit fore/ at Kiøbe / oc selge saa mange Oxene at staalde/ som huer kand staalde/paa sit egit Foder/ eller hand kand lade fore hos sine egne Tienere/ som ere plictige at holde Foernød/ dog der met Kongens oc Kronens told wforkrenckit.

33. Om Landkøb.

Item / skulle icke heller Prelater/ Prouister/ Prester / Embitzmend / Lensmend/

Hußfogeder / Ridefogeder / Skriffuere / eller Bønder paa Landet / Pebersuenne / eller oc Bissekremmere / bruge nogen Kiøbmandskaff / paa Bøgden oc vdi Landsbyerne til forprang / Dog skal ingen som boer paa Landet / oc Pløyer oc Saaer / vere forbuden / at kiøbe sit sæde Korn / eller hues andet hand behoff haffuer / til sit Husis ophold.

34. Jngen Bonde skal trengis til aff sin Hosbonde at selge sine Vare.

SKal her effter huer Bonde vere frijt oc aabet fore / at mue vbehindrit selge sine Vare / det vere Korn / Smør / Honnig / Øxene / Heste / Fisk / oc alle andre Vare / hues hand haffuer / oc icke forbudis aff Kongen / Embitzmend / Raad / Adel / om de end arffuelige vnder dem besiddendis ere / oc skal der offuer ingen Prelater / Riddere / Riddermendsmend / tuinge eller trenge nogen Bonde / eller kaste hannem derfor nogen whylde paa / eller derfor beskatte hannem.

Men vil nogen Riddermandsmand / kiøbe noget aff sin Bonde / Da skal hand haffue

haffue det vdi hans minde / oc met hans vilie/ ligeruis som hand kiøbte det aff en Fremmet.

Item / skal oc vere forbudet offuer det gantske Rige / alle Prelater / Adelen / Fogeder / Bønder paa Landet / oc alle Bissekremmere / At bruge nogen Kiøbmandskaff paa Bøgden / oc vdi Landsbyerne / met Alne / Maade / eller Vect/ Men huilcken paa Landet/ nogit saadant behoff haffuer / Da skulle de det kiøbe vdi Kiøbstederne/ aff vore oc Kronens Borgere.

Oc skal huer Riddermandsmand vere friit oc vforbudit / at giøre sig sit egit Gods saa nyttigt som hand kand / oc selge det huem hand vil / Dog skal ingen Riddermandsmand mue paa Landsbyerne / selge enten Staal / Salt / Humble Klæde / eller nogen Kram Vare.

35. Om dregt oc Klædebon.

ITem/ skal ingen effter denne dag her vdi Riget bære Gyldenstycke / Bliant / Sølffstycke / eller noget andet Silcke stycke som er islagit met Guld oc Sølff/ icke heller Perler / vden paa Hoffuedit eller Hals

klæde/

klæde / icke heller Guldborder / Sølffborder/
Guldsnorer / eller Sølffsnorer / til besætting
paa Klæder i nogle maade / effter den menige
Adels begiære/vden Kongen/Dronningen el-
ler deris Børn allene / huem der findis imod
at giøre / da haffue forbrut det hand drager/
til næste Hospital/ Oc naar Hospitals Me-
ster/ det esker aff hannem selff / eller aff deris
verie/ om det er Quindfolck / eller oc dem
icke deris egen verie er / Hosbonden / Fade-
ren /eller andre verier / da lide hand der ma-
ning faare som for anden giæld/Dog her vn-
dertagit/ der som Dronningen vil giffue hen-
dis Naadis Jomfruer nogen Hoffklædning/
besæt met Sølffstycke / eller Guldstycke / da
maa de drage det den stund de ere vdi Gaar-
den oc icke lenger.

Skal oc ingen wfrij Mand / enten Bor-
gere / Bonde / eller Wfrijmands Hustru eller
deris Børn / eller noget wfrijt folck bære Flø-
iel/ Dammask/ eller Silcke stycke effter denne
dag/vnder samme brøde.

Dog skal det vere tillat / en erlig Mø/
som icke er aff Adelen/at bære it sticket Bindi-
cke paa Hoffuedit / dog icke slagne Lad/ eller
andet nyt Smycke. Vil oc den som Hospitals
for-

forstander er/ see igennem Fingre met dem/ da mue andre huem der vil dele dem der faare/ oc vinde dem sligt Silcke stycke aff.

36. Om frij Quinde tager wfrij Mand.

Jtem/ skal ingen frij Quinde/ eller frij Mø/ effter denne dag/ tage nogen wfrij Mand/ Hues nogen fordrister sig til her imod at giøre / Oc det icke skeer met hendis Venners raad/ Da skal hun strax haffue forbrut alt hendis Jordegods/ til næste arffuinge/ saa de mue det strax anamme. End skeer det met næste Venners Raad / Da skal hun haffue matt/ at selge det inden Aar oc Dag til frijt Folck/ End skeer det ey/ da vere hendis Gods faldet til næste Frender/ saa de mue det strax anamme / Fæderne Gods til Fæderne Frender / Oc Møderne Gods til Møderne Frender / Oc de beholde det til dem oc deris Arffuinge.

F 37. Om

37. Om nogen Vfrij mand døer som haffuer frijt Gods

ITem/ døer nogen Vfrij mand/ som vfrij vaar fødder/ oc haffuer dog fangit Frijhed/ oc lader effter sig frelst Gods/ oc haffuer ingen frelse Arffuinge/ Da skal det Gods icke falde til Kronen/ eller falde vdi nogen vfrijhed/ Men skal dog komme til hans rette Arffuinge igen/ Oog de ere vfrij/ Oc det skulle de dog icke beholde/ Men selge det Adelen igen/ inden Aar oc Dag for fult værd/ Dog om det er vfrijt Gods det hand haffde før end hand bleff frij/ Det falder til rette Arffuinge.

38. At ingen Vfrij mand maa kiøbe Frijt Jorde gods.

ITem/ skal ingen Borgere/ Bonde/ eller andre vfrij Folck/ her vdi Riget/ mue Kiøbe eller Pante/ noget frijt Jordegods effter denne dag.

39. Om

39. Om Sædegaarde iblant Adelen.

Item / skal Sædegaarde iblant Adelen/ som til arffue er faldne/ effter denne Dag bliffue ved Suerdsiden / oc hos Brødrene met vgedags Mend oc det næste omliggindis Gods / saa vijt som Godzit oc Arffuen som falden er kand taale / Oc Brødrene skulle giøre Søsterne oc Suogrene fyldiste/ met andet Jordegods / oc Penninge for bygningen effter Samfrendernis tyncke/ oc saa skal holdis altid vdi all Arffue / som falder iblant Adelen/naar de ere alle lige nær.

End hender det saa at Arffuen falder effter Fader oc Moder / oc ingen Broder til er/ Da skifftis Arffue imellem Søsterne effter Lowen / huor Broder icke til er/ Sammeledis vdi all anden Arffue/ huor Arff falder til Quindfolck ene oc icke Mand lige nær er vdi Arff/Da skifftis Arff som før er rørd/dog skifftis Broder ij. parter til/ oc Søster fyldiste vdi Jordegods/ oc Penninge for bygningen / for hendis tredie part som før er rørd.

40. En Arffuing oc icke flere skal besidde it Bondegods.

SKal der om saa holdis/at huilcken selffeyer Bonde som besidder nogen Bondegaard / den skal bruge alle Gaardsens eye/ baade vdi Skow oc Marck / oc ingen aff de andre metarffuinge skal bruge noget aff Gaardsens tilliggelse / men skulle anamme fyldiste aff den som Gaarden besidder / hues den kand ydermere taale / offuer Kongelige tynge/ effter Lænsmandens oc samfrenders tycke.

Fordrister sig nogen aff metarffuinge her imod / at bruge nogen aff Gaardsens eyendom / da forfølgis der for met Ran eller andre dele. Skeer det oc saa at den der Gaarden besidder / forhugger / eller forhugge lader samme Gaards Skowe / til wplict / eller oc forkommer nogen aff eyendommen/ som der til liggendis er/ oc icke holder Gaarden ved mact da skal Lænsmanden haffue mact met samfrender/ at sette der en anden paa igen / aff metarffuingene / som vil oc kand frede Skowen/ oc kand holde Gaarden oc eyendommen

ved

ved mact/ oc rede der fult aff til Kronen/ oc hans metarffuinge fyldiste/ som hannem bør at giøre/ som forscreffuit staar.

41. Jord som er giffuen fra Bondegods / oc til Kircken / skal igen komme for leye.

ITem / de Jorde som er giffuen fra Bondegaarde oc til Kircken / skulle de Bønder fra hues Gaarde/ samme Jorde giffne ere / nyde oc beholde for den skyld oc Landgield der pleyer aff at gange/ aff gammel tid/ dog skulle de vere plictige / Arffuinge effter anden/ at feste samme Jord aff Kongens Lænsmand paa Kirckens vegne/ for en skællig feste / naar den døer som samme Jord fest haffuer for en kendelse skyld / Oc huem der vdoffuer haffuer tagit nogen Jord eller eyendom fra Kircken/ imod Dom oc Rættergang/ da skulle Lænsmendene vinde samme Jord til Kircken igen met Dom oc Rættergang / oc den som nogit saa tagit haffuer / bøde derfor effter Lowen.

42. Huorfor Bonden maa vduisis aff sin Gaard.

OFtem / skal der ingen Mand vduisis aff sin Gaard / som haffuer fest Gaard aff sit Herskaff / Den stund hand holder samme Gaard hand haffuer fest / ved hefd oc bygning / oc den forbedrer / oc giffuer sin skyld vdi lawe tide / som er Smør skyld til Sancti Hansis dag midsommer / Kornskyld til Sancti Mortens dag / oc andre smaa bede / gæsteri oc Oldengiæld / oc anden rættighed / huer til sin tilbørlige tid / oc er sin Hosbonde oc hans Foget vdi hans frauerelse hørig oc lydig / oc ey laaner leyer / eller fester fra sin Gaard / Ager / Eng / eller nogen Gaardsens tilliggelse / eller tilsteder nogen anden Mand at bruge samme Gaardsens tilliggelse / oc ey forhugger nogle de Skowe der tilligger vdi nogen maade / vden hans Herskaffs eller visse Buds minde.

43. Encker skulle beholde deris Gaarde vden feste til fardag.

ENdog Encker ere plictige at feste den Gaard eller bolig de vdi bo / effter deris

Hos-

Hosbondis død / saa fremt som de ville besidde Gaarden / Dog skulle de mue sidde til næste oc rætte efterkommendis fardag vden feste / dog met slig vilkaar / at de holde samme Gaard ved hefd oc bygning / oc den forbedre / oc giffue sin skyld vdi lawe tide / som er Smørskyld til Sancti Hans dag Midsommer / Kornskyld til Sancti Mortens dag / oc andre smaa bede / Gæsteri / Oldengiæld / oc anden rættighed / huer til sin tilbørlige tid / oc er sin Hosbonde oc hans Foget vdi hans frauærelse hørig oc lydig / oc ey laaner / leyer eller fester fra sin Gaard / Ager / Eng / eller nogen Gaardsens tilliggelse / Eller tilsteder nogen anden Mand / at bruge samme Gaards tilliggelse / oc ey forhugge nogle de Skowe der tilligger i nogen maade / vden sit Herskaffs eller visse Buds minde.

44. Om Bonden vil Feide naar hand vduisis.

ITem / naar nogen god mand vduiser nogen aff sit Gods / for hans rette forsømmelse skyld / Da skal den Bonde som saa vduist vorder / sette Borgen den Jordrotten er / at hand ey skal Feide / den som

bo-

boligen effter hannem fangendis vorder / saa vel som for hues hand aff rætte plictig er / vil hand ey sette borgen for feide / da maa hans Jordrot / hindre oc fange hannem / saa lenge hand setter borgen for feide / oc ey der met at giøre huercken vold eller heruerck.

45. Om Bonden som icke vil sette borgen for tilbørlig Sag.

OM nogen Mands Tienere bliffuer sictet for nogen Sag / der Liff / Lem / eller ære / er anrørendis / eller nogen truer anden Mand met feide / brand / eller vdi nogle andre maade / oc vil icke sette borgen / naar Herskabet der paa esker / da maa den paa tagis oc settis / til hand setter borgen.

46. Om vedtegt vdi Byer.

HVad visde som Almuen legger paa vdi nogen By eller Torp om hegnet oc giærde / sær Hiord oc anden Byens nytte oc tarff / Det maa ey en grande eller to kuldkaste / Men skulle alle holde visde oc vedtegt / huo som siden bryder / oc ey vil holde som

andre

andre Grande vedtager / da mue de hannem pante for hans Wlydelse / oc ey bryde fordi enten Vold/ Heruerck / eller andet.

47. Ingen skal Wskællige mue Gæste sine Tienere.

SKulle Kongens Fogeder/ Embitzmend/Adelen/oc alle andre/ Geistlige eller Verdslige/ skællige/oc redeligen gæste/eller gæste lade deris Tienere / eller dem som de vdi befalning haffue / oc ey begiærendis fremmet Drick eller andet sligt/ Men lade sig nøye met hues Bonden til redelighed kand affsted komme. Disligest at de ey besuære dem met ydermere Foring/end som de pleye/ oc plictig ere aff gammel tid.

48. Ingen skal tage andre Mends Tienere i forsuar.

JTem / Jngen skal haffue eller holde staaendis Suenne/ Pebersuenne/ eller Bissekremmere paa anden Mands Gods / eller tage andre Mends Tienere i forsuar.

49. Huorledis Frij mand maa sellie sit Gods.

Item / skal huer Adels Mand mue sit Gods bode sellie oc skøde/ met sit Breff oc Segel / oc gode Mends vidnisbyrd / Endog at det icke bliffuer lowbudet / Dog at det sellies til Frijt Folck oc ingen anden.

50. Om tiwe Vinters hæffd.

Item/ hues Gods oc Eyendom nogen mand haffuer hafft i haand oc hæffd/ vdi xx. Vintre / wlast oc wkiærdt/ det beholder hand angerløst/ oc waffuundet/ vden saa kand findis oc beuisis / at det er enten pant eller Forlæning.

51. Huorledis Tiendis skal.

Item/skulle Bønderne oc menige almue/ til gode rede tiende / huer tiende Kærffue/ aff allehaande Korn/ oc det skal ydis i kærffuen/ Dißligest for huer tiende Hoffuit aff Queg tiende/ skulle de giffue effter gammel seduane / dog vdi Halland/ Blegind / oc

Lister / oc andersteds huor de icke haffue saa rundelige Kornsæd / der skulle de giffue Smør tiende / Brød / Fisk / eller oc andet / som de aff gammel tid giort haffue.

Endog at Adelen ere frij for Tiende aff deris Sædegaarde / paa det at de skulle holde deris Tienere til at Tiende Retferdelige / da giøre dog deris Sogne Prester fyldiste for deris vmage oc tieniste / som de ville antsuare for Gud / Effterdi at den der tien er sin Løn værd / Oc Sogne Presten er icke mere plictig at tiene Adelen til forgæffuis / end andre aff deris Sognefolck.

End klager Presten eller Kircke verie paa nogen Mand / at hand ey haffuer Retferdelige tiendet / Da skal Lænsmanden eller Hosbonden vere plictig / at lade kaste hans Korn / oc findis hans brøst da vdi nogen maade / da haffue forbrut sin Gaard til sit Herskaff.

End vil Hosbonden ey hielpe Presten eller Kircke Verie til Rætte / da klage det for Kongens Lænsmand / oc hand skal da hielpe hannem saa meget som Ræt er.

52. At Hustruen nyder halfft effter Bondens død.

ITem / skal Hustruen nyde halff Kiøbe Jord / Bo oc Boskaff / oc halff vdi alle løsse Ør efter hendis Hosbonde / huad heller hun haffuer Barn ved hannem eller icke.

53. All vitterlig giæld skal betalis aff fællitz Bo.

EN Hion kommer sammen i Bo oc døer enten dere / da skal all vitterlig Giæld / hiemgiæld oc Børne penninge / saa som der inde er / først betalis aff fællitz Bo / saa vijt som bopenninge oc rørendis Gods til ræcker / oc hues det icke kand til ræcke / da betale huer som hand tog vdi Arffue / om hand tager ved Arff.

54. Huorledis Giæld skal kræffuis.

ITem / bliffuer nogen for Giæld sag fordelt til Herritzting eller Bircketing / oc ey vil betale sin Giæld / da skal Herritz-

ritzfogeden vdi huilckit Herrit det er / met ij. eller iiij. Mend aff samme Herrit / indride vdi samme Mands Gaard oc Hus / eller andensteds huor hans gods findis der vdi Herredit / oc der vduurde den fyldiste for sin Giæld / som deler paa hannem / aff de bæste Vare vdi Boit ere / oc ey haffue forbrut nogit der met / huercken Heruerck / Hußfred / eller Gaardfred.

Findis oc den som Fordeelt er / at haffue forført sit Gods vdi it andit Herrit / eller Kiøbsted / saa hand ey haffuer at giælde vdi det Herrit eller Birck / der hand er fordeelt vdi / da skal Fogeden der samme steds / vdi lige maade vere forplictig / at hielpe den til sin Ræt / lige som det sammesteds forsuldt vaare / om hand besøgis met den Dom som vdgiffuen er / til hans verne Ting / oc der som Bonden griber da til verie / da skal hand derfor forfølgis met slig dele / som forscreffuit staar / oc fanger Bonden skade der vdoffuer / da beholde hand det for hiemme giæld.

55. Huad Embitzmend paa Landsbyerne maa bo.

ITem / skulle alle Embitzmend / som ere paa Landsbyerne / drage ind vdi Købste-

derne/oc der bygge oc bo/dog vndertagit groff-
ue Smede / Tømmermend / Muremestere /
Skindere / Skrædere som sy Vadmel/ oc skal
ingen Skomagere bo paa Landsbyerne / som
giøre Sko oc sellie til forprang.

56. At Borgemestere oc Raad i Kiøbstederne skulle holde god Politi/ oc gode Embitzmend i Kiøbstederne.

DEt skulle Borgemestere oc Raad-
mend vdi huer Kiøbsted / vere
forplictige at holde god skick oc
Politi vdi Kiøbstederne / saa at
der findis gode Embitzmend /
oc huer der kand bekomme for it skælligt værd/
Humble / Salt / Staal / Klæde / Støffle /
Sko / oc andet hues Landsens Indbyggere
behoff haffue / som bør at findis fal vdi Kiøb-
stederne.

57. Ingen maa wførme Skiffbrudne Folck.

HVo som tager eller røffuer nogen
Skiffbruden Mand / hand forføl-
gis at bøde der for som for stigroff.

58. Om

Om Broer at giøre oc Alfare veye.

Item/ skulle alle Kongens Fogeder oc Embitzmend/ oc huer besynderlige/ oc andre som haffue Broer i Forlæning/ oc haffue aarlige Brokorn ind at komme/ vdi sin forlæning/ vere plictige at lade ferdige giøre alle de Broer/ som ligge vdi deris Læn/ met gode stercke stolper oc bulfiæle/ vel tilslagne oc tilnaglet/ oc met gode stercke oc ferdige ræcker/ paa baade sider. Findis der oc saa om Vinteren saa megit Vand paa enderne ved Broen/ at mand kand icke vel der offuer komme vden fare/ da skulle de lade forlenge Bulbroen/ saa meget mere/ eller oc opfylde det met Sten oc Grud/ ved baade enderne/ at mand kand vel der offuer komme vden skade.

Findis der oc nogen forsømmelse/ da stande Kongen til rette derfor/ om paa klagis/ oc bøde hues skade som nogen veyfarendis der offuer fangendis vorder.

Skulle oc Kongens Fogeder oc Embitzmend/ sammeledis haffue flitig tilsiun/ at de

Broer

Broer som nogne Sogne pleye aff lang tid færdige at holde/ bliffuer oc i lige maade færdige giort oc ved mact holdit/ oc disligest at huer By holder gode Broer oc veye/ vdi de Byer de selff i bo/ vnder den peen oc straff/ at huer icke vil staa sit Herskaff til rette der for/ oc bøde skaden igen/ hues nogen reysendis eller veyfarendis Mand der aff fangendis vorder.

Item/ huor nogle onde oc dybe pudze eller anden slig farlighed findis vdi alfare vey/ da skulle Kongens Læsmend huer vdi sit Læn/ lade tilsige menige Herritzmend/ oc møde paa en forsagt tid oc dag met Heste oc Vogne/ tilføre Steen oc Grud oc hues andet behoff giøris/ at forfylde oc færdige giøre slig onde oc dybe veye met/ oc kand til dets behoff partere oc fordele Herritzmendene/ saa mange Sogne eller Byer til huert stycke vey effter leiligheden/ oc dog icke for nogen vild skyld/den ene mere end den anden forskone eller besuære. Fortrycker oc nogen sig oc ey fremkommer til bestemdt tid/ da delis den der for/ oc bøde iij. Marck penninge til sit Herskaff/ oc en Tynne Øl til Sognemendene vdi den Sogn hand i boer/ oc skal Lænsmanden lade besee tuende tider om Aarit slige Broer/ oc

alfare

alfare veye / at de ferdige oc ved mact holdis/ saa fremt at hand icke vil staa til rætte der for som forscreffuit staar.

59. Om Humble Kuler at legge oc Pile stager at sette.

SKal huer Bonde her effter / huert Aar imen hand haffuer rom til / vere plictig til / der som leiligheden er / vdi det mindste at legge fem Humble Kuler / iij. ymper Abild / Pærer eller andre gode Træ/ oc der til met plante x. Piler / eller oc haffue forbrut j. Marck for huert hand forsømmer aff dem/ til sit Herskaff.

60. Om Hoer Sag oc Jomfru krenckere.

HVilcken Ectemand som haffuer sin Ecte Hustru leffuendis/ eller huilcken Ecte Hustru som haffuer sin Ecte Mand leffuendis/ oc bliffuer befunden i obenbare Hoer / saa det er beuisligt / da skulle de første gong / hues brøst saa findis / straffis paa deris Gods oc Penninge/effter deris yderste formue/

 mue/

mue/findis de anden gong/ da skulle de vdi lige maade straffis paa deris Gods / oc siden strax foruisis aff Landet/ komme de tredie gong/ saa det er beuisligt / Da skal den Ectemand / hues brøst saa findis/ miste sit Hoffuit / Oc disligest den ecte Quinde/hues brøst saa findis skal druknis: Oc naar Hoer saa beuisis nogen offuer for Capittel / eller nogen anden tilbørlig Dommere/ Da skal Dommeren vere plictig at giffue det sin Lænsmand eller Herskaff/ eller andre som det bør at straffe/ tilkiende.

Huilcken som oc sagis oc kand skællige beuisis offuer at vere Jomfru krenckere / Da skal den der for bøde ix. Marck til Quindens rette Verie / oc viij. Skilling grot til sit Herskaff.

61. Om Bondgarn.

ITem/ skal saa holdis/ Først skal ingen Bondgarn eller Ruser settis fra Hagedybit/ som ligger ved Oekloster / oc til Hals vede/ saa vijt som Kongen det selff haffuer vduist. Item / skal ey heller settis Bondgarn / eller Ruser paa Korsholm / eller vdi Haadybit/ nærmere end det skilsmaal som

staar

staar imellem Dockedal oc Egensze vduiser/ Men andensteds vdi Limfiorden maa de bruge Ruser oc Bondgarn / Dog icke settis saa nær dybit / at seyllatzen der met forhindris / oc skal giøris it Skielde oc Nædbor at hengis paa alle Raadhus vdi Kiøbstederne hoss Limfiorden / huor effter huer skal vide at binde deris Bondgarn / Ruser / Nædgarn / Voekalffue/ oc andre garn/ oc skal ingen garn/ som haffue mindre maske end som samme Skielde vduiser / brugis vdi Limfiorden eller nogen andensteds offuer alt Danmarck.

Findis nogen at bruge Bondgarn eller Sildeuoder / mindre bundne / end som sagt er/ Eller fordrister sig til at giøre imod nogen aff disse forneffnde artickle/ ihuem hand er/ da skal hand haffue forbrut alt hans Fiskeredskaff/oc Skiff/oc der til met xl. Marck penninge/ halffdelen til dem/ huad heller de ere Indlendiske eller Vdlendiske/ som paa kiære/ oc anden halffdelen til sit Herskaff. Findis oc nogen aff Kongens Lænsmend eller Fogeder/ at see igennem fingre met nogen / oc det bliffuer klagit for dem/ oc siden icke ville straffe der offuer som forscreffuit staar / da skulle de staa Kongen til rætte der for/ oc vere plictige at op-

rætte hues skade der offuer kommendis vorder/ imod dem/ huem met rætte tiltaler.

62. Om Tryglere.

OC efffterdi at der findis saa mange Staadere oc Tryglere/ at løbe her omkring vdi Riget/ oc bede Guds Almisse/ oc somme aff dem ere Karske oc Føre/ oc ere dog komne vdi den vane/ at de icke arbeide ville/ oc fortiene deris Brød/ da ville Wi at vdi huer Kiøbsted/ skulle Borgemester oc Raad/ haffue god act oc paasiun paa samme Staadere oc Tryglere/ vere sig Mands eller Quindis persone/ oc huilcke som for Siugdom eller Alderdom ere wduelige til at arbeide/ eller ere forarmede/ oc haffue hiemme eller ere fødde der vdi Byen/ dem skal giffuis Tegen/ oc tilstedis at bede oc samle Guds Almisse der vdi Byen/ oc de som ere Karske oc Føre/ oc kunde taale at arbeide/ dem skal icke tilstedis at bede Almisse/ men skulle foruisis til Arbeide/ eller foruisis aff Byen/ om de icke arbeide ville: Oc om de siden bliffue befundne at Trygle eller Bede/ da skulle de foruisis aff Byen met en tilbørlig straff: Oc skal huer mand vere friit

faare/

faare / dem at anamme/ oc fange dem/ oc holde dem til at arbeide oc træle / Oc skulle Læns-mendene mue tage dem paa Kongens/ Adelen paa deris egit/ oc Kiøbstedmend dem som kom-me i Kiøbstederne/ oc bruge dem til trældom oc arbeide. Dog huor vnge Personer ere som gange til Schole oc lære/ oc icke haffue anden opholding / dem skal tilstedis at mue gange om oc bede deris Liffs føde.

Disligest skal oc tilstedis de Fattige oc ved-tørendis paa Landsbyerne/ at mue bede oc tig-ge deris Brød/ huer vdi den Sogn som hand er født eller haffuer boit vdi/ oc skal icke tilstedis at gange anderstedsend vdi sanme Sogn/ Men der som Sognen er saa ringe/ oc de Fat-tige ere saa mange/ at de icke kunde føde dem/ da skulle Sognepresten oc Kircke verier giffue samme Fattige oc siuge Menniske deris Breff/ saa de mue gange om vdi Herridet / oc bede Guds almisse / oc icke andensteds / Oc skul-le samme siuge Menniske besictigis aff Her-ritzfogeden / Sognepresten / oc Kircke verier vdi huer Sogen / oc giffuis dem Tegen / Oc huilcken som der offuer findis at trygle / den skal foruisis aff Herriderne / oc kommer hand

 der

der siden igen at trygle / da skal hand straffis som forscreffuit staar.

Findis det oc at Presten seer igennem fingre / oc steder sligt Folck at gange om at Trygle / oc icke klager det for Herskaffuit / eller oc hand giffuer nogen Breff eller Tegen / at mue gange om vdi Herridet / at tigge Guds Almisse / som icke bør at bede Guds Almisse / Da skal hand haffue forbrut x. Marck penninge / halffdelen til Kircken / oc halffdelen til næste Hospital / Oc samme penninge skal Kircke verier indkræffue oc der giøre Regenskaff faare / oc der som Kircke verier findis der vdi forsømmelige / oc icke indkræffue samme penninge / da lide de oc samme straff.

Oc skulle Kircke verier met Sognemendenis hielp bygge vdi huer Sogn it Fattige Folckis Huss / til de Fattige der i Sognen / som icke kunde andensteds faa Huss. Oc skal sette en Block hoss Husit / at gaat Folck kand legge deris Almisse vdi / som vil giffue de Fattige nogit for Guds skyld / oc skal Presten oc Kircke verier haffue Nøgelen der til / Oc Presten skal formane Folckit huer Søndag vdi Kircken / at de betencke de Fattige met deris Almisse.

63. At

63. At ingen skal oprycke eller ophugge nogen Klittetag.

ITem / huem som findis at opsla / oprycke eller vdi nogen maade ødelegge Marehalm / Huiderijs / Sener / Klittetag / Hielme / Slij eller de Torn som groer paa Strandebacken eller i Klitten imod Vesterhaff / Da skal den som det giør eller hemler det andre at giøre / straffis som en Tyff vden all naade / oc der til at vere plictig at oprætte all den skade som der aff kommer / Findis oc samme Huiderijs / Sener / Klittetag / Hielme / Slij eller Torn som er giort paa forneffnde Aasteder hoss nogen / Da skal den / samme Vare findis hoss / vere plictig at staa der til rætte saare / som for andre staalne kaaste / oc skal huer mand ihuem der vil / mue tiltale den slig gierning giør / hemler eller findis hoss / som en ret Saguoldere / oc den som samme dele følger / skal maa tage alt det faldsmaal / som der aff kand falde / lige som det vaare hans egen Tienere / slig gierning giort haffde / oc skal icke ansees hues Tienere det er. Bliffuer oc nogen befunden met slig

Sag/

Sag / oc det kand hannem offuer beuisis / da skal hand icke maa staa i Low eller Vidnisbyrd der effter / vden den fanger opreysning aff Kongen.

64. At Bønder maa kiøbe deris bygnings Tømmer / oc Ildebrand i de Haffner som det indføris / den menige Mand til kiøbs.

EFterdi Wi forfare / at vore Vndersaatte paa Landsbyerne / haffue stor brøst for Bygnings Tømmer / til deris Huss / oc anden deris Gaards behoff / Dissligest for Brende vedt / mue de vbehindrit / til deris Huse bygning / Vogne / Plowe / Ildebrand oc nødtørfft / kiøbe Tømmer oc Vedt aff dem som det met Skiff indføre for Kiøbstederne / oc vdi andre smaa Haffner / huor som slæt Egn er / oc igen giffue hues Vare de haffue / som de det met betale kunde / oc ingen vore Kiøbstedsmend dem det at skulle forhindre / dog ingen at sellie eller at kiøbe noget til forprang / vden hues som huer Bonde til sit egit behoff er nødtørfftigt.

Skal

Skal oc effter denne dag aldelis intet Brende Ved/ vdskibis eller vdføris her aff Riget/ Men huo som Ved haffuer at selge/ de skulle den føre til kiøbs inden Riget / oc ingen andensteds.

65. Huor Geder maa holdis.

SAmmeledis maa friit holdis Geder/ huor Hede ere / disligest huor høye Skowe ere / oc icke findis Vnderskow / oc Geder kunde holdis vden Skow skade/oc huer Mand kand holde dem paa sit egit/ huer Mand vden skade.

66. Om Aager.

EFterdi at for oss er beræt/ at Wi ere komne vdi visse forfaring om den store misbrug oc vchristelige handel / sig her vdi Riget begiffuer/ iblant Adelen/ saa vel som Prester / Borgere oc Bønder/ met Aager/ saa at huor en vdlaaner Penninge / lader den sig icke nøye met en føye rente oc fordeel der aff/ Men vbluelige vnderstaar at tage aff Hundrede/ vj. viij. x. oc en part/penninge paa

anden:

anden: Huor en Bonde laaner en Dale/ giffuer hand en Tynde Korn til leye der aff/ huor hand laaner en tynde Korn/giffuer hand en Tynde der aff til Rente. Da paa det slig Vchristelig oc vtilbørlig Rente oc Aager/ maatte affskaffis oc nederleggis/ haffue wi oss met vort Elskelige Danmarckis Riges Raad/ Saa oc met nogle de Høylærde / beraadslagit/ At enddog det icke er sømmeligt/oc er imod Guds bud / at tage nogen Rente eller Aager aff Penninge eller anden deel / som saa vdlaanis / oc den handel dog icke vel met alle kand affleggis / oc paa det at naar nogle Aager Breffue komme i Rætte / at mand da kunde vide/ huad der paa Dømmis kand / Er der giort saadan en handel paa / At huilcken som effter denne dag/vil bort laane Penninge/ Korn eller andet paa Rente / da skal icke tagis der aff mere / til Rente oc fordeel om Aarit/ end den tiuende partz værd der mand bort laaner / som er regnit / aff hundrede Daler/ fem til rente. Vil nogen Eddel/eller Væddel/ Prester eller andre effter denne dag laane nogit bort/Penninge/Korn eller andet paa Rente/ oc findis at tage der mere aff til Rente/end som forscreffuit staar / Da skal den det giør/ haffue

haffue forbrut alt Hoffuitstolen / halffdelen til oss / oc anden halffdelen / til den der paaklager. Dog ville wi ingen her met giffue orsage til nogen Aager at bruge / Men huer tiltencke at handle sig der vdi / som hand vil haffue sin Samuittighed frij / oc icke vil giøre imod den allsommectigste Guds Bud oc befalling.

67. Om Jagt.

SKulle ingen krybe Skytter stædis / som løbe paa deris egen haand / oc ødelegge Jagten: Findis nogle slig krybe Skytter / som skiude enten Adel vild / eller nogen anden vild / stort eller lidet / da skal huer som dem kand offuerkomme / vere frijt fore / at lade gribe oc binde dem / oc føre dem til Tinge / oc lade deris øyne vdstinge / om de findis ved ferske gierninger. Men findis nogle krybe Skytter / oc skiude paa hemmel / da skulle de skickis til Lænsmanden / haffuer hand hemmel / Da suare den som hemmel er / hans gierninger / oc staa der til rætte faare. Bliffuer det befundit at nogen Riddermands Mand hemler nogen at skiude

andensteds end paa sit egit/ Da bøde der for it Hundrit Marck penning/ for huer tid/ til den som eyendommen tilhører.

68. Almues Folck maa ey Skiude Diur.

WI ville oc vore Fogeder oc Embitzmend / strengelige befallit haffue / saa huer vdi sit Læn haffuer der god act paa / at Bønder eller Kiøbstedsmend/ icke Skiude eller sla nogen Diur/store eller smaa/ eller Harer. Sammeledis at ingen Prouister/ Prester/Herritzfogeder/ Ridefogeder/ Borgere eller Bønder/ holder nogle Myender eller Støffuere/ eller lade skiude Diur store eller smaa / huem det offuer beuisis kand at giøre/ straffis der for som for andet tyffueri. Findis oc nogen at døllie met huer andre / da skulle de lide lige straff ved de som gierningen giøre / Dog skal Vlffue jagt bliffue ved mact.

Skal oc ingen giffue anden loff at jege eller Skiude paa sin Eyendom / vden paa sit Ennemercke/ Vil nogen bruge sin jagt oc Friihed/ der som hand haffuer laad oc deel / oc icke er

er hans egit ennemercke/da skal hand selff jege/ eller hans egit Folck / oc skal icke nogen mue giffue anden loff at jege paa de Skowe eller Eyendom/ som hand haffuer laad oc deel vdi. Findis oc nogen her imod at jege eller ødelegge nogen Vild/ Raaer/ Harer/ eller Ræffue/der som hand icke selff haffuer laad oc deel/da maa huer laadseyere / der haffuer laad oc deel vdi den eyendom hand jeger paa / dele den det giør it Hundrit Marck penninge aff.

69. Om Bryllups Kaast oc Barsel kaast at giøre.

EFterdi at der findis stor besuæring her til dags/At vere giort paa Bryllupper / er der giort en skick paa som her effter holdis skal. Først vdi Kiøbstæderne/naar en Borgemester / en Raadmand / eller en Kiøbmand / vil giøre sit Bryllup/da skal hand giøre samme Kaast vdi hans egit Huss/ oc tilbede xxiiij. par Folck/met deris Børn oc Døtter/Oc der iblant skal vere regnit forgangs Quinderne / oc maa hand oc bede xij. vnge Karle/Disse skulle komme tilsammen / oc effter gammel seduane følge Bruden

oc Brudgommen til Kircken / Oc om midda-
gen komme vdi Brudgommens Huss til maal-
tid/oc om afftenen paa Companiet eller Raad-
husit til Dantz. Om Mandagen skulle de
vdi lige maade komme vdi Brudgommens
Huss / til Middags maaltid / oc om Afften
paa Companiet til Dantz: Oc skal der off-
uer ingen ydermere bekaastning giøris / Men
der som Brudgommen vil om Tisdagen bede
nogle hans Venner til sig / vdi sit Huss til
middags eller Afftens maaltid / det skal stande
vdi hans kaar.

En Embitzmand skal oc giøre hans Kaast
i hans egit Huss / oc skal bede xij. par Folck til
Bryllups / met deris Børn oc Døtter / oc
der vdi beregnet Forgangs Quinderne / Maa
hand oc bede vj. vnge Karle / De skulle vdi
lige maade følge Bruden oc Brudgommen
til Kircken / oc siden komme vdi Brudgom-
mens Huss til Maaltid / enten til Midda-
gen eller til Afften / huilcket Brudgommen
vil / om Mandagen komme de oc vdi hans
Huss / Enten til Middags eller Afftens maal-
tid / oc der offuer skal icke giøris ydermere be-
kaastning.

Paa

Paa Landsbyerne skal saa holdis / At ingen Bonde skal bede til sit Bryllup / flere end xij. par Folck / met deris Børn oc Døtter / Oc vil nogen bede mindre / det skal stande til hannem selff.

Effterdi det befindis at der giøris store bekaastning / naar nogen Dannequinde kommer vdi Barselseng / oc Barnet bliffuer født (besynderlige vdi Kiøbstæderne) Da skal det affskaffis / oc her effter holdis effter gammel seduane. Fordrister sig nogen til / enten met Bryllups kaast / eller Barsel / her imod at giøre / Da skal hand der met haffue forbrut xl. marck danske penninge til Kongen / oc xl. marck til Byen / om det er vdi Kiøbstæderne / oc paa Landsbyerne xl. Marck / til sit Herskaff.

70. Huad huer Embitzmand skal giøre naar hand maa komme vdi Lauget.

OC effter som tijt oc offte beklagit er for oss / at naar nogen vng Embitzmand / som sit handuerck lært haffuer / oc sig vil nedersette / oc tage for sig selff / da bliffuer hannem aff de gamle veyret / at

at komme vdi Lawet met mindre end hand tilforne skal giøre sit Mester stycke / oc der vdoffuer besuæris met Gæstebud oc anden stor besuæring / som hannem paaleggis / oc der for findis vdi Riget faa Handuercks folck / som nogit kunde. Da ville wi det her effter saa holdit haffue / at ingen Embitzmand skal her effter besuæris met Mester stycke at giøre / icke heller at giffue vdi Embedit / mere end en Gylden / oc skal her effter icke forhindris at komme vdi Embedit / om hand ellers er god for sit Handuerck.

Giffuit paa vort Slot Koldinghuss / *Sanctæ Luciæ Virginis* dag / som er den 13. dag Decembris / Aar etc.

M. D. LVIII.

Vnder vort Signet.

Register

Register paa alle Artickle vdi denne Recess.

11. Alle

24. Huor-

FINIS.

Preñtet i Kiøbenhaffn / Aff Matz Vingaard.

Anno Domini,

1590.

Cum gratia & Priuilegio Regio:
S: Q: M: